

TÁRSASÁGI JOG I. ELMÉLET ÉS TÖRTÉNET

Üzleti jog VIII.

a társasági jog anyagának földolgozása

■ I. Elmélet és történet

■ II. Általános szabályok

■ III. Az egyes társasági formák

a mai előadás

I. A társasági jog lényege és helye a jogrendszerben

II. A gazdasági társaság (GT) fogalma, fogalmi ismérvei

III. A társasági jog alapelvei

IV. A társasági szabályozási rendszerei

I. 1. A társasági jog lényege és helye a jogrendszerben

kiindulópont: magánjog/polgári jog

a jogalanyok vagyoni és ezzel összefüggő nem-vagyoni, személyi viszonyainak szabályozása

■ vagyonjog

- tulajdonjog („STATIKA”): a tulajdonos
 - jogai
 - kötelességei
- kötelmi jog („DIMANIKA 1”):
 - szerződés
 - kártérítés
- öröklési jog („DINAMIKA 2”):
 - törvényes
 - végintézkedésen alapuló

■ személyi jog – jogi személy – gazdasági társaság

- „ÁLTALÁNOS”: személy, a személyiség polgári jogi védelme
- „KÜLÖNÖS”: a szellemi alkotások joga:
 - szerzői jog
 - iparjogvédelem

I. 2. A társasági jog lényege és helye a jogrendszerben

- a gazdasági társaság (GT) eszerint egyszerre:
 - tulajdonösszesség
 - szerződéses konstrukció
 - „személy”

I. 3. A társasági jog lényege és helye a jogrendszerben

a **szervezeti jogalany** fogalma

- **jogalany**: jogképes: jogai – kötelességei lehetnek

- **jogképesség**: képesség: jogviszonyok alanya lehessen

- jogokat szerezhessen

- kötelességeket vállalhasson

nem azonos: a szerzőképességgel (az szűkebb)

a cselekvőképességgel (az csak természetes személy

esetében)

- **személy, jogalany**

- **természetes személy/ember** (általános és egyenlő)

- **állam** (általános, bizonyos jogviszonyokban kizárólagos)

- **jogi személy** (szervezet)

- **egyéb jogképes szervezet** (jogképességgel fölruházott nem jogi személy szervezet)

I. 4. A társasági jog lényege és helye a jogrendszerben

■ **jogi személy:** szervezet, melyet jogszabály (végső soron az állam mint jogalkotó) jogalanynak nyilvánít és elismer

kritériumai

- cél (tevékenységi kör)
- vagyon (meghatározott, viszonylag önálló)
- szervezet (ügyintéző, képviseleti)
- felelősség (vagyon, viszonylag önálló)

■ **egyéb jogképes szervezet**

- jogainak – kötelelességeinek terjedelme nem általános, hanem konkrét
- nem a meg nem megszerezhető, hanem a megszerezhető jogok szabályozása

I. 5. A társasági jog lényege és helye a jogrendszerben

a jogi személyek osztályozása/tipizálása

■ intézménytípusú (vagyonegyesítő)

- az alapító vagyonából

- vagyon elkülönítése

- ehhez szervezet rendelése

például: állami/önkormányzati költségvetési szervek, alapítványok

■ személyegyesítő

- két vagy több jogalany egyesít

- vagyont

- tevékenységet

például:

- szerződés: polgári jogi társaság

- jogi személy:

- nonprofit: egyesület

- profit: GT, szövetkezet

I. 6. A társasági jog lényege és helye a jogrendszerben

a társasági jog **helye a jogrendszerben**: kapcsolódó jogterületek

■ **magánjog**: a polgári jog kereskedelmi ága, a Ptk., bár:

- nem: kétoldalú árucseres szerződés
- hanem: többalanyú szervezőszerződés

■ **cégjog** (anyagi jog <—> alaki jog)

- a gt-jog anyagi joga: Ptk (2013:V.)
- alaki joga: Ctv (2006:V.) (cégnyilvántartás, cégnyilvánosság, cégeljárás)

■ **versenyjog**: piacgazdaság: a vállalkozások gazdasági versenye

- tisztességes eszközökkel
- a piac (tisztességtelen eszközökkel való) korlátozása nélkül

a GT-jog és a versenyjog határán: **konzernjog**

a GT önmagában is versenykorlátozó hatású lehet: a GT-k egyesülése: fúzió versenyjogi kontroll (**fúziókontroll**) alá esik

I. 7. A társasági jog lényege és helye a jogrendszerben

- **konzernjog:** a befolyásszerzés szabályai, a „minősített többséggel rendelkező tag többletkötelezettségei”
 - elismert és tényleges vállalatcsoport
- zrt: Ptk:
- nyrt: tőkepiaci törvény (2001:CXX.)
- **értékpapír és tőzsdejog/tőkepiac és befektetések joga**
 - rt: részvény: értékpapír
- **pénzügyi jog**
 - számviteli jog (2000: C.): a társasági szabályok befolyásolása
 - adójog: a társasági formák/döntések befolyásolása
- **a privatizáció joga** (1995: XXXIX.)
- **egyéb jogágak:**
 - **munkajog:** GT tagok és vezető tisztségviselők
 - **közjog:** a GT-k törvényességi felügyelete
- **a GT-k egyes ágazati formái: önálló jogterületek**
 - pl.: bankjog (hitelintézetek státusjoga), biztosítók státusjoga

meghatározás 1.

- **gazdálkodó alanyok** közötti speciális árujellegű és érdekközösségi **együttműködési kapcsolat**, amely viszonylag önálló szervezeti és ügyviteli **mechanizmus** keretében **közös gazdálkodásra** – vállalkozásra, koordinációra – irányul

II. 2. A gazdasági társaság (GT) fogalma, fogalmi ismérvei

- **gazdálkodó alanyok:** mindig többen vannak, legalább két személy (kivétel: kft, rt)
- **együttműködési kapcsolat**
 - árujellegű együttműködés: minden szerződési kapcsolatban
 - érdekközösség: más szerződési kapcsolatban nincs
érdekazonosság, érdekelletétek tompítottak („bona fidei”-ügylet,
„compania”: bajtársak)
- **viszonylag önálló mechanizmus**
 - szervezeti: a tagok tevékenységének egyesítése
 - ügyviteli: az együttműködés: rendszeres, intenzív, huzamos és szervezetszerű
- **célja:** a közös gazdálkodás:
 - gazdasági vállalkozás: kkt, bt, kft, rt
 - gazdasági koordináció: egyesülés, konszern

II. 3. A gazdasági társaság (GT) fogalma, fogalmi ismérvei

meghatározás 2.

fogalmi ismérvek: **közösség:** hogyan jön létre?
mi a célja?

- **magánautonómia** terméke

- **szerződéssel** keletkezik: mellérendelt és autonóm magán jogalanyok szabadon és önkéntesen hozzák létre

- meghatározott szerződés: **társasági szerződés**

 - többalanyú és többoldalú

 - kooperációs-szervező

- **szervezeti** keretekben zajló együttműködés színtere

II. 4. A gazdasági társaság (GT) fogalma, fogalmi ismérvei

■ **magánautonómia** terméke

tagok: döntési szabadsága: szabad akaratukból hozzák létre

magánjogi társulás

különbözik tehát a közjogi társulásoktól, pl.:

- **közjogi jogalanyok** (társulási technikát használó) **közössége** (pl.: önkormányzati, kistérségi társulások)
- (társasági alapú) **közjogi személyek** (pl.: MTA, foglalkozási kamarák [Magyar Ügyvédi Kamara])
- (államközi megállapodáson alapuló) **nemzetközi közjogi társaságok** (pl.: Világbank)

II. 5. A gazdasági társaság (GT) fogalma, fogalmi ismérvei

■ szerződéssel keletkezik

mellérendelt és autonóm jogalanyok szabadon és önkéntesen hozzák létre

különbözik tehát a következőktől:

- **objektív jogközösség** (pl.: örökjogi tulajdonközösség)

- **kényszertársaság**: jogszabályi kötelezettség vagy hatósági aktus eredményei (pl.: vízközmű társulat: vízparti telkek tulajdonosai kötelezően részt vesznek benne)

+ határeset: **koncessziós társaság** (pl.: állami monopólium hasznosítása esetén a koncessziós szerződést aláíró felek kötelesek létrehozni, a koncessziós társaság megalakítása alól ágazati tv. mentesíthet, de ennek hiányában kötelező a GT-nek minősülő koncessziós társaság létrehozása)

- a **nem közösségi formák** (egyéni vállalkozás, célvagyon jellegű alapítvány, költségvetési szerv)

+ határeset: **egyszemélyes társaság** (csak kft., rt. esetén lehetséges): kivételes forma: egyéni vállalkozók lehetősége a magánvagyon és az üzleti vagyon elválasztására (nem kell „stróman”)

II. 6. A gazdasági társaság (GT) fogalma, fogalmi ismérvei

■ társasági szerződés

- többalanyú és többoldalú
- kooperációs-szervező megállapodás
- a szerződők közösség tagjaivá válnak:
 - belső viszonyban: érdekközösség
 - kifelé: egységként lép föl
- többalanyú kötelelem: tartós, huzamos, intenzív kapcsolat

II. 7. A gazdasági társaság (GT) fogalma, fogalmi ismérvei

■ szervezeti keretekben zajló együttműködés kerete

- tartós, huzamos intenzív kapcsolat
- szervezeti keretek: nagyobb társaságok esetén
 - **taggyűlés** (stratégiai döntések)
 - **ügyvezetés** (operatív irányítás)
 - **felügyelőbizottság** (belső ellenőrzés)
 - **könyvvizsgáló** (külső ellenőrzés)

a **kötelmi (szerződési) jog: személyi joggá** alakul

- a GT szervezeti jogalany: **jogi személy**
 - kkt.
 - bt.
 - kft.
 - rt.

II. 8. A gazdasági társaság (GT) fogalma, fogalmi ismérvei

a társaságok osztályozása/tipizálása

nonprofit vagy profit

■ nonprofit

- **polgári jogi társaság:** formátlan együttműködés, pl.: építőközösség, élettársak gazdasági viszonyai
- **egyesület:** önkormányzó szervezet, nyilvántartott tagsággal, elismert nonprofit/humán céllal
 - művészet
 - tudomány
 - sport

gazdasági tevékenység: csak kiegészítő jelleggel

■ profit: gazdasági társaság: két kritérium

- **cél:** üzletszerű közös gazdasági tevékenység folytatása („társas kereskedő”)
- **közös vagyon:** az üzleti tevékenység alapja
- + társasági **formakényszer** (kkt, bt, kft, rt – cégnév, jogi személyiség)
- + üzleti **nyilvánosság** alá való rendeltség (cégjegyzék, cégjog)

II. 9. A gazdasági társaság (GT) fogalma, fogalmi ismérvei

átmeneti és vegyes alakzatok

- **egyesülés** jogi személy tagjai gazdálkodásának koordinálására
 - kooperációs társaság: nem profitorientált: csak szervez
 - a profit: a tagoknál jelentkezik
 - az EU-jogban: 1989 Eu Gazdaság Érdekvédelmi Egyesülés: szupranacionális társaság
 - **szövetkezet** jogi személy: az rt. és az egyesület között
 - mint az rt.: nyereségérdekelt: értékpapírt is ad a tagjainak
 - mint az egyesület: szociálpolitikai-humán célokat is követ, a tagok egymás iránti szolidaritásán alapul
 - **nonprofit GT**
 - korábban: nonprofit GT: nem önálló forma
 - valamennyi GT-formában létrejöhethet
 - ma: hasonlóképpen: a Ptk. külön nem említi, de a létesítő okirat rendelkezhet úgy, hogy a nyereség nem osztható föl, azt a társaság tevékenységére kell fordítani
- nem azonos a „közhasznú jogállással”

III. 1. A társasági jog alapelvei

- **társulási szabadság és a vállalkozók privát autonómiája, a társulók akaratérvényesítése**
- **magánautonómia és közérdek összeegyeztetése**
- **tulajdon- és szektorsemlegesség**
- **kisebbségvédelem**
- **hitelezővédelem**
- **„corporate governance”: felelős vállalatvezetés**
- **„Mitbestimmung”: munkavállalói részvétel**

III. 2. A társasági jog alapelvei

■ társulási szabadság

- vállalkozói magánautonómia
- a társulók akaratérvényesítése
- a GT
 - tulajdonosai gazdasági érdekét szolgálja
 - az állam: csak
 - törvényességi felügyelet és közrendvédelem
 - nem közigazgatási, hanem bírói úton

III. 3. A társasági jog alapelvei

■ magánérdek és közérdek összeegyeztetése

■ magánérdek:

- diszpozitív szabályozás: a tagok a létesítő okiratban főszabályként eltérhetnek a Ptk. szabályaitól
- intézményes dereguláció
- jogviták: állami bíróság mellett: választott-bíróságon

■ közérdek:

- kógens szabályozás: a Ptk. szabályaitól nem lehet eltérni, ha:
 - az eltérést maga a Ptk. az adott szabálynál kifejezetten tiltja
 - az eltérés a jogi személy hitelezőinek, munkavállalóinak vagy a tagok kisebbségének jogait nyilvánvalóan sérti
 - az eltérés a jogi személy törvényes működése feletti felügyelet érvényesítését akadályozza
- társasági formakényszer
- cégjogi nyilvánosság elve

III. 4. A társasági jog alapelvei

■ tulajdon- és szektorsemlegesség

egyenjogúság: azonos jogok – kötelelességek

- állam – magánszemély tulajdona
- természetes – jogi személyek
- belföldi – külföldi tagok

III. 5. A társasági jog alapelvei

■ kisebbségvédelem

■ individuális (érdekvédelem):

jogsértő társaság határozat megtámadási lehetősége a bíróságnál

■ kollektív:

a tagok meghatározott csoportja (5%), pl.:

- a legfőbb szerv összehívása
- közigazgatási vizsgálat kezdeményezése
- perindítás

III. 6. A társasági jog alapelvei

■ hitelezővédelem

- főszempont: a társaság a tagoké: cél: a tagok tulajdonosi érdekeinek érvényesítése
- azonban: az üzleti partnerek méltányos magánérdekeinek figyelembe vétele (csalárd csőd vagy vállalatkiürítés ellen)

III. 7. A társasági jog alapelvei

■ „corporate governance”: felelős vállalatvezetés

- probléma: tagok és menedzsment (vállalatvezetés) elidegenedése, az önérdék túlzott követése
- megoldás: „corporate governance”: OECD-kódex
 - 2000 után a modern társasági jogokban
 - 2006-os magyar társasági törvényben is
 - Ptk-ban is

III. 8. A társasági jog alapelvei

■ „Mitbestimmung”: munkavállalói részvétel

a munkavállalók bevonása a nagyobb társaságok vezető szerveibe

- német jogintézmény: cél: a szociális béke
- Ptk.: 200 fő feletti munkavállalót foglalkoztató GT felügyelőbizottságában: 1/3-os munkavállalói képviselet

IV. 1. A társasági jog szabályozási rendszerei

szabályozási rendszerek: két nagy társasági jogrendszer

- angol-amerikai
- német-kontinentális

IV. 2. A társasági jog szabályozási rendszerei

■ angol-amerikai

- meghatározó tulajdonosok hiánya: sok társasági tag, megosztott tulajdonosi szerkezet: tulajdonszerzést gátló mechanizmusok
- csekély társasági formaváltozások
 - részvénytársaság: company (zárt (private) vagy nyilvános (public))
 - kft nincs, a „partnership” gyakorlatilag nem társaság
- a társasági jog összekapcsolódik a tőkepiaci joggal
 - a részvényes: nem társasági tag, hanem befektető
- vezetési rendszer: egyszerű
 - közgyűlés (jelentéktelen szerep)
 - Board: egységes vezető szerv: stratégiai, operatív irányítási és ellenőrző funkciók egyszerre
 - könyvvizsgáló (nagy felelősség)

IV. 3. A társasági jog szabályozási rendszerei

■ német-kontinentális

- meghatározó tulajdonosok léte: tulajdonszerzést gátló intézmények helyett a kizrésztvényeseket és hitelezőket védő, konszernjogi intézmények
- széles, gazdag társasági formaválaszték: kkt. (francia jogban: jogi személy, német jogban: csak cégneve alatt jogképes), bt. (ugyanígy), kft. (szövetkezet), rt.: kevés: csak nagyvállalati körben
- a társasági jog elkülönül a tőkepiaci jogtól, kapcsolat: rt.: társasági jogokról értékpapír, nyrt.: tőzsdeképes, a kkt., bt., kft. és zrt. esetében: erős tagi kötődés a társasággal
- vezetési rendszer: bonyolult: külön társasági szervek
 - taggyűlés: stratégia
 - ügyvezetés: operatív irányítás
 - felügyelőbizottság: tulajdonosi ellenőrzés
 - könyvvizsgálat: szerepe kisebb

IV. 4. A társasági jog szabályozási rendszerei

új fejlemény:

- **a két modell közeledése**
- az amerikai szemlélet behatolása Európába
- 2002-es EU-rendelet az európai részvénytársaságról: választási lehetőség az angolszász illetve a német vezetési rendszer között

Alcím
szöveg

Köszönöm a figyelmet!